

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Аракелян Мінас Рамзесович

*проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
міжнародного та європейського права Національного університету
«Одеська юридична академія», Заслужений юрист України*

**СПЕЦИФІКА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ**

Правозахисна діяльність у мирний час є складною системою заходів щодо забезпечення та захисту прав людини, проте в умовах збройних конфліктів вона набуває особливої значущості та складності. Збройні конфлікти створюють унікальні виклики для правозахисної діяльності, включаючи загрозу життю та здоров'ю як цивільного населення, так і самих фахівців, обмеження доступу до постраждалих територій, а також складність моніторингу та документування порушень. Правозахисна діяльність у період збройних конфліктів зазнає фундаментальної трансформації, набуваючи якісно нових характеристик та масштабів. На відміну від мирних часів, коли захист прав людини здійснюється в рамках функціонуючих державних інституцій та стабільної правової системи, у період бойових дій правозахисники стикаються з комплексом безпрецедентних викликів, що вимагають не тільки професійної компетентності, а й непересічної особистої стійкості, стратегічного мислення та здатності діяти в умовах крайньої необхідності.

Ключові особливості правозахисної діяльності у період збройних конфліктів полягають у виявленні механізмів та проблем правозахисної діяльності, а також визначені ефективних стратегій захисту прав людини в екстремальних умовах. Варто зазначити, що, особливості правозахисної діяльності під час збройних конфліктів відрізняється від мирної наступними аспектами: високий рівень ризику – правозахисники часто працюють у зонах активних бойових дій, наражаючись на загрозу життю та здоров'ю; складність доступу до інформації – обмеження пересування та комунікацій ускладнює збирання даних про порушення прав людини; зміна юридичного контексту – норми міжнародного гуманітарного права, включаючи Женевські конвенції, стають ключовими інструментами, а національне законодавство може бути частково призупинено або деформовано, також зростання кількості порушень прав людини – війни супроводжуються масовими порушеннями, включаючи насильство над цивільним населенням, депортації, тортури, довільні заборони.

Аналізуючи нормативну основу правозахисної діяльності в умовах збройних конфліктів, потрібно виходити по-перше, з норм міжнародного гуманітарного права (Женевські конвенції 1949 р. [1], Додаткові протоколи до Женевських конвенцій [2], Конвенція про захист прав людини у збройних конфліктах); по-друге, з міжнародного права прав людини (Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [3], Європейська конвенція про права людини [4]); по-третє, з національного законодавства – за умов війни частина законів може бути припинена, що створює додаткові виклики захисту прав громадян.

Кардинальна зміна правового поля є основою специфіки такої діяльності. На зміну національному законодавству та міжнародним механізмам захисту прав людини, ефективним у мирних умовах, приходять норми міжнародного гуманітарного права, що

регулюють поведінку сторін у збройному конфлікті. Однак на практиці відбувається не просто зміна правових режимів, а формування правового вакууму, коли традиційні гарантії захисту перестають діяти, а нові механізми виявляються важкозастосовними в умовах хаосу та насильства. Цей нормативний колапс посилюється зростанням масових і системних порушень, що набувають тотального характеру – від насильства над громадянським населенням та примусових переміщень до цілеспрямованого знищення критичної інфраструктури, що провокує масштабні гуманітарні катастрофи.

Інформаційний вакуум та обмежений доступ до постраждалих територій створюють додаткові, часом непереборні бар'єри. Традиційні методи моніторингу виявляються непрацездатними в умовах блокади, руйнування комунікацій та активних бойових дій. Правозахисники змушені діяти у середовищі, де дезінформація стає інструментом війни, а встановлення достовірних фактів потребує не лише професійних навичок, а й громадянської мужності. Безпосередня робота в зонах конфлікту пов'язана з прямими загрозами життю та здоров'ю, що перетворює правозахисну діяльність на рід професійного руху.

У відповідь на ці виклики формується комплекс адаптивних стратегій та методів роботи. Коли пряме спостереження стає неможливим, на перший план виходять технології дистанційного моніторингу, що включають аналіз супутникових знімків, верифікацію контенту користувача з соціальних мереж, застосування методів цифрової криміналістики і збір свідочств через захищені канали зв'язку. Ці інноваційні підходи дозволяють документувати порушення навіть за умов повної блокади територій, створюючи *robustny* доказову базу наступних юридичних процедур.

Юридичний супровід в умовах конфлікту набуває особливих характеристик, зміщуючи фокус з національних на міжнародні механізми захисту. Зібрані докази лягають в основу позовів до міжнародних судових інституцій, включаючи Міжнародний кримінальний суд [5] та Європейський суд з прав людини [6]. Паралельно здійснюється консультування постраждалих, чії права за умов правового колапсу виявляються особливо вразливими. Критично важливою складовою стає мобілізація світової спільноти через доведення верифікованої інформації про порушення до структур ООН, міжнародних неурядових організацій та світових ЗМІ, що створює дипломатичний тиск на сторони конфлікту та сприяє мобілізації гуманітарної допомоги.

Системні бар'єри, які стоять на шляху правозахисної діяльності, мають багаторівневий характер. Фізичні та політичні перепони, включаючи блокування територій та пряме переслідування активістів, посилюються масованими кампаніями дезінформації, спрямованими на дискредитацію самих правозахисників. Хронічний брак ресурсів – фінансових, технічних та кадрових – обмежує можливості ефективного реагування на виклики. Подолання цих бар'єрів вимагає не лише стратегічного планування та міжнародної кооперації, а й розвитку систем психологічної підтримки для самих правозахисників, які працюють за умов постійного стресу та небезпеки.

Таким чином, правозахисна діяльність у період збройних конфліктів еволюціонує з переважно юридичної практики до комплексної гуманітарно-аналітичної місії, яка потребує універсальних компетенцій – від глибокого знання міжнародного гуманітарного права та навичок кризового менеджменту до володіння цифровими технологіями та медіаграмотністю. У сучасних умовах, відзначених зростанням гібридних та повномасштабних збройних конфліктів, роль правозахисників стає критично важливою для збереження основ людяності, документування злочинів для майбутнього правосуддя та мінімізації страждань цивільного населення. Їхня робота є не тільки професійною

діяльністю, а й формою громадянського опору, хаосу і безкарності, виступаючи моральним компасом у найнелюдськіших умовах сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року (Женевська конвенція IV 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II) 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
4. Європейська конвенція з прав людини з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів № 11, 14 та 15 з Протоколами № 1, 4, 6, 7, 12, 13 та 16. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
5. Міжнародний Суд ООН. URL: <https://www.icj-cij.org>
6. Європейський Суд з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Ключові слова: правозахисна діяльність, збройні конфлікти, права людини, захист прав людини, міжнародне гуманітарне право, міжнародний захист прав людини.

Key words: human rights advocacy, armed conflicts, human rights, human rights protection, international humanitarian law, international human rights protection.

Бехруз Хашматулла Набієвич

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Проблематика правового захисту біженців залишається одним із найважливіших напрямів сучасної державної політики та міжнародного співробітництва. Зростання політичної нестабільності, воєнні конфлікти, екологічні катастрофи та соціально-економічні потрясіння спричиняють масові міграційні потоки, змушуючи мільйони людей залишати свої домівки. Відповідно до норм міжнародного права, забезпечення прав біженців є прямим обов'язком держав, а їх порушення може призвести до соціальної напруженості, гуманітарних катастроф і посилення міжнародних криз [1]. Сьогодні ці виклики особливо актуальні для України, адже внаслідок повномасштабної агресії значна кількість громадян, були змушені шукати захисту на території держав Європейського Союзу. Це стало найбільшою міграційною кризою в Європі з часів Другої світової війни [2]. В цих умовах особливого значення набуває формування ефективних механізмів правового захисту українських біженців, адаптація національних і європейських правових норм до нових реалій, а також забезпечення належної інтеграції переміщених осіб у приймаючі суспільства.

Аналізуючи питання механізмів правового захисту українських біженців в Європейському Союзі, необхідно наголосити на забезпеченні повного аналітичного звіту про теперішній стан механізмів правового захисту українських біженців в міжнародному праві

ЗМІСТ

Вступне слово <i>КІВАЛОВА С.В.</i>	3
<u>Секція № 1</u>	
Захист прав людини: теоретичні та практичні аспекти	
<i>АРАКЕЛЯН М.Р.</i>	
Специфіка правозахисної діяльності в період збройних конфліктів.....	4
<i>БЕХРУЗ Х.Н.</i>	
Актуалізація та результативність дослідження механізмів правового захисту українських біженців в Європейському Союзі в умовах міграційної кризи.....	6
<i>ДАМІРЛІ М.А.</i>	
Перспективи забезпечення прав людини в епоху штучного інтелекту.....	8
<i>СТРЕЛЬЦОВ Є.Л.</i>	
Права людини в контексті сучасного публічного права.....	10
<i>КОНДРАТЕНКО В.М.</i>	
Адміністративно-правові засоби забезпечення праві свобод особи: теоретико-правовий вимір.....	13
<i>TUGYAN T.</i>	
Defending international law: the kantian framework.....	16
<i>СУРІЛОВА О.О.</i>	
Цифрові права людини в контексті збройних конфліктів: новітні виклики.....	20
<i>ЗУБЧЕНКО Н.І.</i>	
Моніторинг гуманітарних програм як інструмент реалізації міжнародних стандартів захисту прав людини під час збройного конфлікту.....	23
<i>КОНОНЕЦЬ О.М., КРИВОНОС С.В.</i>	
Гарантії прав людини під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.....	26
<i>ЗВЕРЄВА К.С., ДАЦЬ І.С.</i>	
Захист права власності під час збройних конфліктів: практика ЄСПЛ.....	28
<i>САПАРОВА А.О.</i>	
Право дітей на освіту в умовах війни.....	31
<i>НАДІЄНКО О.І.</i>	
Зловживання правом у договірних сімейних відносинах.....	32
<i>ГОРБАЧОВА К.М.</i>	
Складові елементи держави як механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина.....	35
<i>ПАХЛЕВАНЗАДЕ А.</i>	
Критерії та стандарти доказування злочинів проти прав людини в міжнародних кримінальних трибуналах під час збройних конфліктів.....	37
<i>ГУРТІЄВА Л.М.</i>	
Учасники кримінального провадження з боку сторони обвинувачення на стадії судового розгляду: окремі позиції Верховного Суду.....	39
<i>ДРОНОВ В.Ю.</i>	
Право на спорт у контексті Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року.....	42